

## CONFLICT AS A SUBJECT OF SCIENTIFIC ANALYSIS

**Saminov Shohjahon Sharifjon o'g'li**

Tashkent state transport university

4th-year student in the Political Science

[saminovsh2025@gmail.com](mailto:saminovsh2025@gmail.com)

**Uktamov Ulug'bek Utkir o'g'li**

Tashkent state transport university

4th-year student in the Political Science

[ulugbekuktamov16@gmail.com](mailto:ulugbekuktamov16@gmail.com)

### Resume

**Abstract:** This article describes the concept of conflict, its importance as a subject of scientific analysis, types, causes and factors, methods of management, and social and psychological effects. The main task of the science of conflictology is to study conflicts on a scientific basis, to identify their causes and to develop effective methods of solving them.

**Key words:** Conflict, conflictology, scientific analysis, conflict, dispute, conflict types, causes and factors, management methods, compromise, negotiations, mediation, psychological impact, social impact, social stability.

### KONFLIKT - ILMIY TAHLIL PREDMETI SIFATIDA

#### Rezyume

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada konflikt tushunchasi, uning ilmiy tahlil predmeti sifatida ahamiyati, turlari, sabab va omillari, boshqarish usullari hamda ijtimoiy va psixologik ta'siri yoritilgan. Konfliktologiya fanining asosiy vazifasi konfliktlarni ilmiy asosda o'rganish, ularning sabablarini aniqlash va hal qilishning samarali usullarini ishlab chiqishdir.

**Kalit soʻzlar:** Konflikt, konfliktologiya, ilmiy tahlil, ixtilof, nizo, konflikt turlari, sabab va omillar, boshqarish usullari, kompromiss, muzokaralar, vositachilik, psixologik taʼsir, ijtimoiy taʼsir, ijtimoiy barqarorlik.

## **КОНФЛИКТ КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНОГО АНАЛИЗА**

### **Резюме**

**Аннотация:** В данной статье описывается понятие конфликта, его значение как предмета научного анализа, виды, причины и факторы, методы управления, а также социальные и психологические последствия. Основная задача науки конфликтологии – изучение конфликтов на научной основе, выявление их причин и разработка эффективных методов их решения.

**Ключевые слова:** Конфликт, конфликтология, научный анализ, конфликт, спор, виды конфликтов, причины и факторы, методы управления, компромисс, переговоры, медиация, психологическое воздействие, социальное воздействие, социальная стабильность.

**Kirish.** Konfliktlar turli shakllarda namoyon boʻlib, ijtimoiy, shaxsiy va siyosiy darajada sodir boʻlishi mumkin. Ularning sabablari madaniy farqlar, resurslar uchun raqobat, kommunikatsiya muammolari kabi omillar bilan bogʻliqdir. Konfliktlarni boshqarish va hal qilish usullari orasida kompromiss, muzokaralar, vositachilik va tahdidlarni kamaytirish kabilar mavjud.

Konfliktlarning ijtimoiy va psixologik taʼsiri murakkab boʻlib, ular salbiy taʼsirlarga ega boʻlishi mumkin boʻlsa-da, toʻgʻri boshqarilganida ijtimoiy taraqqiyotga ham xizmat qilishi mumkin. Konfliktologiyaning ushbu yoʻnalishlarini chuqur oʻrganish va ulardan samarali foydalanish jamiyat barqarorligini taʼminlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

**Asosiy qism.** “Ixtilof”, “nizo” va “konflikt” tushunchalari ko‘pincha bir-biriga yaqin ma'noda ishlatiladi, lekin ular turli xil kontekstlarda qo‘llanilib, ma'lum bir farqlarga ega. Quyida ularning farqlari keltirilgan:

### **Ixtilof**

- Ma'nosi: Ixtilof, odatda, fikrlar, qarashlar yoki qiziqishlarning mos kelmasligi yoki farqlanishini anglatadi. Bu tushuncha ko‘proq muloyim va yumshoqroq nizoni ifodalaydi. Ixtilofda qarama-qarshilik mavjud, lekin u majburiy ravishda to‘qnashuv yoki mojaroga aylanmaydi.

- Kontekst: Ixtiloflar ko‘pincha kundalik hayotda, muhokama yoki muloqotlarda yuzaga keladi va o‘zaro kelishish orqali hal qilinishi mumkin.

- Misol: Ikkita hamkasb loyiha bo‘yicha turli fikrlarga ega bo‘lganda.

### **Nizo**

- Ma'nosi: Nizo, ixtilofga qaraganda jiddiyroq, chuqurroq va ehtirosli qarama-qarshilikni bildiradi. Nizo ixtilofning rivojlangan shakli bo‘lib, unda tomonlar o‘z pozitsiyalarini qat’iy himoya qiladi.

- Kontekst: Nizolar ko‘pincha ijtimoiy munosabatlar, oilaviy mojarolar yoki guruhlararo munosabatlarda yuzaga keladi. Nizolar ko‘proq emotsional tusga ega bo‘lishi mumkin.

- Misol: Oilaviy muammolar sababli kelib chiqadigan nizolar yoki do‘stlar o‘rtasidagi tortishuvlar.

### **Konflikt**

- Ma'nosi: Konflikt – ixtilof va nizoga qaraganda kengroq va chuqurroq tushuncha bo‘lib, odatda ikki yoki undan ortiq tomonlar o‘rtasida jiddiy qarama-qarshilik yoki to‘qnashuvni anglatadi. Konfliktlar manfaatlar, qadriyatlar, ehtiyojlar yoki maqsadlar to‘qnashuvi natijasida yuzaga keladi.

- Kontekst: Konfliktlar shaxsiy, guruhlararo, ijtimoiy yoki davlatlararo darajalarda bo‘lishi mumkin va ko‘pincha kompleks tahlilni talab qiladi.

- Misol: Mehnat jamoasida rahbariyat va xodimlar o‘rtasidagi mehnat sharoitlari bo‘yicha kelishmovchilik yoki davlatlar o‘rtasidagi siyosiy konflikt.

### **Konflikt tushunchasi va ilmiy tahlil predmeti sifatida ahamiyati**

Konflikt - bu manfaatlar, qarashlar yoki qiziqishlar to‘qnashuvi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy hodisadir. Konfliktologiya fanida konflikt tahlili muhim o‘rin tutadi, chunki u turli shaxslar, guruhlar yoki jamiyatlar o‘rtasidagi ziddiyatlarni o‘rganishga yo‘naltirilgan. Konfliktlarni ilmiy tahlil qilish orqali ularning sabablarini aniqlash, rivojlanish dinamikasini tushunish va samarali boshqarish usullarini ishlab chiqish mumkin. Ilmiy tahlil konfliktni oddiy muammo sifatida emas, balki ijtimoiy, siyosiy va psixologik jarayonlarning natijasi sifatida ko‘rishga yordam beradi.

### **Konflikt turlari va ularning ilmiy tasnifi**

Konfliktlar turli ko‘rinishlarda namoyon bo‘lishi mumkin. Ular strukturaviy, madaniy, iqtisodiy, siyosiy yoki shaxsiy bo‘lishi mumkin. Konfliktologlar konfliktlarni quyidagi asosiy turlarga ajratadilar:

- Shaxslararo konfliktlar - bir kishining ikkinchisiga nisbatan noqulaylik yoki qarama-qarshilik hissi.

- Guruhlararo konfliktlar - turli guruhlar o‘rtasidagi manfaatlar to‘qnashuvi.

- Ijtimoiy konfliktlar - ijtimoiy qatlamlar, etnik guruhlar yoki millatlar o‘rtasidagi ziddiyatlar.

- Siyosiy konfliktlar - davlatlararo yoki siyosiy kuchlar o‘rtasidagi qarama-qarshiliklar.

Bu tasnif orqali konfliktning kelib chiqishi va rivojlanish jarayonini tushunish mumkin.

### **Konfliktlarning sabab va omillari**

Konfliktlar turli sabablarga ko'ra yuzaga keladi. Ular orasida resurslar uchun raqobat, madaniy farqlar, g'oya va qadriyatlarning to'qnashuvi, ijtimoiy tengsizlik, kommunikatsiya muammolari va shaxsiy xususiyatlar mavjud. Konfliktologiya ushbu sabablarni o'rganish orqali konfliktlarni boshqarish va oldini olish imkoniyatini yaratadi. Misol uchun, ijtimoiy tengsizlikdan kelib chiqadigan ziddiyatlar jamiyatda katta ijtimoiy o'zgarishlar keltirib chiqarishi mumkin.

### **Konfliktlarni boshqarish va hal qilish usullari**

Konfliktlarni boshqarish uchun bir qator strategiyalar qo'llaniladi:

- Kompromiss - tomonlar o'zaro kelishib, murosqa qilishga harakat qilishadi.
- Muzokaralar - tomonlar ochiq muloqot orqali kelishuvga erishadi.
- Vositachilik (meditatsiya) - uchinchi shaxs yordamida konfliktni hal qilish.
- Tahdidni kamaytirish va o'zaro hurmat - har bir tomonning o'zaro tushunishini rivojlantirish orqali konfliktni yumshatish.

Ushbu usullar orqali konfliktlarni konstruktiv tarzda hal qilish mumkin.

### **Konfliktlarning ijtimoiy va psixologik ta'siri**

Konfliktlar insonlar va jamiyat uchun ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Salbiy ta'sirlar orasida stress, noxushlik, ijtimoiy ajralish va zo'ravonlik mavjud. Shu bilan birga, to'g'ri boshqarilgan konfliktlar o'zaro tushunishni rivojlantirishi, yangilikka olib kelishi va ijtimoiy taraqqiyotni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Konfliktologiya ushbu jarayonlarni tahlil qilib, ijtimoiy barqarorlikni saqlashga hissa qo'shadi.

Konfliktlarni ilmiy tahlil qilish ularning chuqurroq ildizlarini o'rganish va kelgusidagi nizolarni oldini olish imkonini beradi. Shu sababli, konfliktologiya jamiyatning muhim sohalaridan biri hisoblanadi.

**Xulosa:** Konfliktologiya zamonaviy jamiyatdagi muhim fanlardan biridir, chunki konfliktlar inson hayotining ajralmas qismidir. Ularni ilmiy tahlil qilish orqali biz konfliktlarning sabablarini tushunish, ularni boshqarish va oldini olish imkoniyatlariga

ega bo'lamiz. Konfliktlar nafaqat muammolarni keltirib chiqarishi, balki to'g'ri boshqarilganda ijtimoiy taraqqiyot va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Shunday qilib, konfliktologiya jamiyatni yanada barqaror va muvozanatli qilishda katta ahamiyatga ega.

Ularning har biri o'z dinamikasiga ega bo'lib, ularni boshqarish va hal qilish usullari ham turlicha bo'ladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. R. Darendorf. Konfliktologiya: Konfliktlar va ularning hal etish usullari. Toshkent: Ma'naviyat, 2017.
2. J. Kreyton. Konfliktlar psixologiyasi. Toshkent: Sharq, 2020.
3. A. Coser. Ijtimoiy konfliktlar nazariyasi. Toshkent: Universitet nashriyoti, 2019.
4. V. Glasl. Konfliktlarni boshqarish va hal qilish metodikasi. Toshkent: Ilmiy nashr, 2021.
5. N. Luman. Konfliktlar: Ijtimoiy tizimlarda qarama-qarshiliklar. Toshkent: Adabiyot va s+an'at, 2018.